

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Жангы бийиклик

Окьюулу, тири, башламчы жаш адамла республикабызны терк айныууна юлюшлерин кьошаргьа таукелдиле

КъМР-ни Башчысыны къуллугъун толтургъан **Казбек Коков** Правительство ююнде «Жангы бийиклик» конкурсда хорлагъанла бла тубешгенди. Жыйылыуға законла чыгъарыуучу эм аланы толтуруучу власть органланы, тюрлю-тюрлю ведомстволаны келечилери, предпринимательле да чакътырилгъандыла.

Жуукъ кезиуде ала кадр конкурсда айырмалы аны насийхатчылары болуп, аланы башчылыкъ этиуню, оноула чыгъарыуу жашырынлыкъларына юйретиркидиле. Тубешиуге уа федерал инспектор **Евгений Качёв**, Къырал Думаны депутатлары **Ирина Марьяш**, **Геккиланы Заур**, **Анатолий Бифов** да къатышхандыла.

Казбек Коков жыйылыу бюгоннге дери конкурсну чеклеринде тамамланган ишни эсеплерин чыгъарып, мындан ары кыйсы жол бла барырга, къаллай борчланы толтурурга кереклисин белгилер мурат бла къуралгъанын чертгенди. «Жангы бийиклик» республикада хунерли, фахмулу, Къабарты-Малкъарны алгъа барыун жалчытырга сыйген жаш адамланы ачыкъларгъа онг бергенди», -дегенди республиканы оноучусу.

Ызы бла сёз КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков** берилгенди. Ол бу кюнде Къабарты-Малкъар къырал университетде конкурсда

хорлагъанланы бла жуукъ кезиуде аланы насийхатчылары болукъла бла тубешгенлерин эсертгенди. Анда жаш адамла проектлерин кёрюзгендиле, билимлери, онлары бла шагъарей этгендиле.

- Насийхатчыла эм аланы сохталары келир ыйыкъда шарт тохташдырыллыкъдыла. Мындан ары уа битеу жумушла «Жангы бийиклик» клубну чеклеринде бардырыллыкъдыла. Анга конкурсда хорлагъанла барысы да киредиле, -дегенди эмда жаш адамланы толтуруучу власть органлада жамауат советлени ишлерине тири къатышыргъа чакътыргъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ОНОУЛАШЫУ

Регионну курорт-рекреация комплексин ёсдюрюу, бёлюмге къыралны жанындан болушлукъ тапдырыу вопросла сюзюлгендиле

Правительствону ююнде Къабарты-Малкъарны Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Казбек Коков**у бла Россей Федерацияны Федерал Жыйылыууну Къырал Думасыны Физический культура, спорт, туризм эм жаш тёлнюно ишлери жаны бла комитетини председатели **Михаил Дегтярёв**у ишти тубешиулерин къуралгъанды.

Аны чегинде регионну курорт-рекреация комплексин айнытыу, бёлюмге къыралны жанындан болушлукъ тапдырыу вопросла сюзюлгендиле. Жаш тёлнюно патриот ниетледе юйретиу, аланы тюз жолгъа салыу иште бирлешип кюрешиу, спорт, волонтер эмда жамауат жумушла бла

байламлы темалагъа энчи эс бурулгъанды.

Казбек Коков республикагъа къайгырылулугъу эмда регионал башламчылыкъланы жашауда бардырыргъа себеплик этерге

хазырлыгъы ючюн Михаил Дегтярёвха ыразылыгъын билдиргенди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительство суну пресс-службасы.

Кёллендириу

Юч жүзден аслам инсан саулулкъларын кючлендиргендиле

2018 жылда РФ-ни Социал страхование фондуну КъМР-де регион бёлюму республиканы производствода ачыгъан эмда ишлери бла байламлы аруу тапхан 324 адамына санаторий-курорт амаланы хайырланьырга 10,8 миллион сом белгенди.

Ала Шимал Кавказны эмда Краснодар крайны жеринде болгъан реабилитация аралада эм сана-

торий-курорт учреждениялада солугъандыла эмда саулулкъларын кючлендиргендиле. Ала асламысы санларын, ёпкелеринден, нерваларын кыйналадыла да, ала арууларын селейтиу мадарла этилгендиле.

Социал страхование фондуну КъМР-де регион бёлюмюню пресс-службасы.

Тубешиу

Ток бла ышангылы жалчытыуу, электросеть комплексни жангыртыуу - энчи эс

Москвада Къабарты-Малкъарны Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Казбек Коков**у бла «Россети» компанияны баш директору **Павел Ливинский**ни ишти тубешиулерин болгъанды. Ушакъны кезиунде республиканы ток бла жалчытыуу комплексини болуму, «Россетини» компанияларыны къауумуну регион бла бирге ишлеулерини амаллары сюзюлгендиле.

Тубешиуно кезиунде сёз дагыда республиканы халкъын ток бла ышангылы, чырмаусуз жалчытыуу, электросетьла артыкъда уллу ауурлукъ жетген кюз арты-къыш кезиу къалай ётгенини, хайырлануучула бла байламлыкъланы, КъМР-де электросеть комплексни жангыртыуу юсюнден баргъанды. Ол санда эки оноучу да республиканы ара шахарында энди ишлене тургъан объектлени токга къошар ючюн Нальчикни юг-запад кесегинде трансформатор кюнюно ёсдюрююню онларына да къарагъандыла.

Къабарты-Малкъар Шимал Кавказны ырахатлы эмда айныу онлары уллу болгъан регионларын бири болгъаны да белгиленгенди. Мында электросеть комплексни айнытыуу бла байламлы жумушла республиканы власть органлары бла бирге терк да, тынгылы да тамамланганлары чертилгенди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительство суну пресс-службасы.

Жазылыу-2019

Энтта да амал барды

Хурметли жамауат!

Сиз бир тюрлю сылтаула бла 2019 жылны биринчи жарымына «Замангга» жазылалмай къалгъан эсегиз, ишни тюзетирге онг барды. Февральны 24 дери, почтагъа барып, ана тилибизде чыкъгъан газетге жазылсагъыз, аны 1 мартдан алып башларыкъсыз.

Жазылыуны төрт айгъа багъасы - 408 сомду.

Бизни индексибиз - 51532

Окьюулу, тири, башламчы жаш адамла республикабызны терк айныууна юлюшлерин кыошаргъа таукелдиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ызы бла уа конкурсда айырмалыла насийхатчылык проект кылай бардырылгъа кереклисини, ала кыалла сынаулагъа юйренирге суйгенлерини, битеу бу жумушладан не зат саклаганларыны, республикага не бла болушалыкларыны юслеринден айтхандыла. Сёз ючюн, **Алим Масировну** оюмуна кёре, «Жангы бийиклик» клуб республиканы келир кюню, айныуу чючюн жарсыган хар инсанни да власть органлагъа предложенияла этерге онг берген жерге айлынгъа керекди.

Кыалабекланы Алимни акылына кёре уа, насийхатчылык проектни чеклерин

де таматала бла тубеширге, ушакъла бардырыгъа тийишлиди. Ол а жаш адамлагъа кеслерин кемчиликлерин ачыкларгъа, мындан ары айныуу жолларын сайларгъа болушуркыду.

Ксаналаны Марьяна уа «Россейли лидерлери» конкурсха кыатышханланы Собянин, Лавров, Кириенко дегенча белгили политикле бла тубешиуле, мастер-классла кыуралгъанларына эс бурганды. «Аллай атлары айтылган адамла бла ушакъла бардырыгъа онгубуз болса, ол бизни бек кёллендирик эди», - дегенди ол.

Дагыда конкурсда айырмалыла республиканы инвестиция онглары игилендириуну, туризмде сервисни тап халгъа

келтириуну, кыолайсызлыкны кетериуну жолларыны, экономиканы айнытыр ючюн бийик технологиялы товарла чыгырыгъа кереклисини эм кеп башха затланы юслеринден айтхандыла. Сёз предпринимательлени эркинликлерин саклауну, бизнесге тыйгычланы азайтыуну юслеринден да барганды. Республиканы табиигъат онглары улуу болгъанларын чертип, мында экология жаны бла таза тахта келетле ёсдюрге, адамланы саулукларыны багъуу амалланы кенгертирге предложенияла да айтхандыла.

Локиланы Алан а конкурс башланганда кепле ол тюзлок бла бардырылгъаны ийнанмагъанларын айтханды.

Алай аны эсеплери белгили болгъанда, ала оюмларын турлендиргендила. «Тыш кыраллада бизни жерлешлерибиз кепдюле, ала жетишмилдила, иш кёллюдюле. Конкурсда хорлагъанымы билгенден сора уа, аладан бирлери манга сёлешип, быллай турлениуле бар эселе, туугъан журтубузгъа болушургъа, кеслерини сынауларына юйретирге хазыр болгъанларын айтхандыла», - дегенди ол. Бу конкурсдан кыаллай болушлук саклагъаныны юсюнден **Зезаланы Рамазан** да айтханды.

Жаш адамланы аллында Ирина Марьяш бла Евгений Ткачёв да сёлешгендила. Ала да «Жангы бийиклик» алагъа кеслерини фахмуларын ай-

нытыргъа, жангы сынаула жыйышдырыгъа онг бергенин чертгенди.

Ахырында Казбек Кокков тубешиуле этилген предложенияла эсге алынырыкларынын чертгенди. Ол залда жыйылганла, республиканы жамауаты да биригип, туугъан журтубузну мындан ары айнытыуда кылдан келгенни этериклерине ышанганын айтханды. «Биз командабыз. Бирге болсак, кыралны башчысы салган борчланы, май указлада белгиленген магъаналы жумушланы жетишмилли тамамлаалыкыбыз», - дегенди ол.

ТОКЪЛАНЫ Фатима.

ПАРЛАМЕНТ

Баш кыайгырыу - бюджет ахчаны магъаналы жумушлагъа кыоратылырын тамам этиу

КыМР-ни Парламентини жаз башы сессиясыны биринчи жыйылыуунда аны кыауумуна кирмеген политика партиаланы келечилери кеслерини программаларын кёрюзтгендила.

Кенгешини законла чыгырыуу органы таматасы **Татьяна Егорова** бардыргъанды. Ол Парламентни 5-чи чакырылыууну ахыр сессиясы

профессионал сынауларыны хайырындан республикада ышангылы законодательный база кыуралгъанын чертгенди. «Законланы жарашдыргъанда уа аланы санына угъай, квалитетосуна энчи магъана бериледи», - дегенди спикер. - Ала кыалай ишлегенлерине, кыаллай хайыр келтиргенлерине кёре багъа бердиле бизни

ишлиликде, **Амур Шидов** бла **Вера Хагасова** Чегем эм Урван сюд районланы 3-чю номерли участкаларыны жарашдырыуу судьяларыны кыулукларына тийишли кёрюлгендила.

Олег Шандировдан аны депутат полномочияларын болжалдан алгъа тохтатыуну юсюнден заявление келгенди. Ол кыабил кёрюлгенди.

Парламентарийле экинчи окулууда «КыМР-де жарашдырыуу судьялары юслеринден» республикалы законну сюзгендила. КыМР-ни Жер кодексине кёрюзюлген тозетиуле да кыабил этилгендила.

«КыМР-де ёксюз эм кыарар адамлар болмагъан сабийлеге социал болушлукну кыошакъ гарантйларыны юсюнден» республикалы законнга

закон биринчи окулууда сюзюлгенди.

Политика партиаланы юслеринден федерал излемлеге кёре регионну законла чыгырыуу органыны кыауумуна кирмеген партиала, Парламентни жангы жылда биринчи сессиясына кыатышып, кеслерини программаларын кёрюзюрге эркиндиле. Татьяна Егорова бу жол а аланы саулук саклауну айнытыуга кез кыарамларын билдирирге чакыргъанды.

Биринчи «РФ-ни кыазакларыны партиасыны» регион бёлюмюно башчысы **Сергей Усачёв** сёлешгенди. Ол Жмыл - Суу курортда болгъан кемчиликке энчи эс бурганды.

«Россейни социалист партиасыны» регион бёлюмюно

тыуну дурус кёргенди.

«Партия Роста» биригиуну бёлюмюно башчысы **Роберт Шогенов** а кырал-энчи иели амалны кенг жаяргъа, аны болушлугу бла саулук саклау сфераны игилендирирге, энчи иели клиникалагъа жол берирге кереклисин айтханды. Ол озган ёмюрде окууна жокъ этилген жукъган ауруула биогонлюкде артка кыайтхандырына да жарсыгъанды.

Онология ауруула кенг жайылгъанларын айтып, республиканы бу ауруугъа кыажуу федерал программага кыатышыргъа чакыргъанды. «Россейни ветеранларыны партиасыны» республикада бёлюмюно башчысы **Николай Броченко** саулук саклауну билимли кадрла бла жалчытыуну проблемасын кётюргенди.

«Яблоко» демократия партианы КыМР-де бёлюмюно башчысы **Кучмезланы Хаким** а арт кезиуде кыралда марихуана дегенча женгил наркотиклени хайырланаргъа эркин этиу жанлыла кеп болгъанларын айтып, алагъа кыажуу тууругъа чакыргъанды. Дагыда ол элде саулук саклау учреждениялада болгъан кемчиликлени юслеринден да айтханды. «Россейни халкпатриот партиасыны» регион бёлюмюно таматасы **Ахмед Хамизов** да белгилли этгенди кесини кез кыарамын сфераны айнытыуга.

Жыйылыуда башха соруула да сюзюлгендила. Аны ишине РФ-ни Федерация Жыйылыууну Федерация Советинде КыМР-ни келечиси **Улбашланы Мухарбий**, Кырал Дуаманы депутаты **Геккиланы Заур**, федерал инспектор **Евгений Ткачёв**, Конституция сюдно башчысы **Геляхланы Абдулла**, Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный **Зумакъуланы Борис** эм башхала да кыатышхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

башланганын, быйыл кюз артында сайлауа бардырыллыкларын эсгертгенди, бу кезиуде кыаллай жумушлагъа энчи эс бурулгъуну юсюнден айтханды.

Биогонлюкде уа республиканы терк айнытуу жаны бла борча салынгандыла. «Аланы толтурургъа а битеу власть органла биригип ишлерге, аны бла бирге уа жамаут да турлениулеге ачык болургъа, иш кёллююгюн кёрюзюрге керекдиле», - дегенди ол.

Жууук кезиуде тамамларыгъа белгиленген жумушланы юслеринден айта, ол энчи эс бюджет ахчаны кыоратыугъа эмда миллет проектлени жашауда бардырыугъа бурулгъун чертгенди. «Аланы толтурургъа федерал арадан кеп ахча бёлюнюрюкю. Биз а ол тийишли жумушлагъа эм заманында кыоратылыгъына контролну жалчытырыкыбыз», - деп билдиргенди спикер.

Былыр Парламентте 25 жыл толгъанды, анга аталган кыуанчлы ишле быйыл майда бардырылгъадыла. Татьяна Борисовна бу кысыха заманы ичинде ишлеген депутатланы

ишибизге айырычула».

Сёзюно ахырында Татьяна Борисовна кюз артында бардырыллык айырыулары юслеринден да айтханды. Биригиуле биогон окууна анга хазырланып башлагъандыла. «Кыайсы партианы келечилери болгъанларына да кыарамай, депутатла биригип ишлериклерине, республиканы жашауунда артыкда магъаналы жумушланы келишип тамамларыкларына бек ышанама», - дегенди ол.

Ызы бла повесткагъа кенгендила. Биринчиден, кадрлагъа кыаралгъанды. КыМР-ни Баш сюдоюно таматасы **Юрий Маиров** Бахсан эм Май сюд районланы 3-чю эм 2-чи номерли участкаларыны жарашдырыуу судьяларына **Альберт Валиевни** бла **Мурат Договну** кандидатураларын кёрюзтгенди.

Жарашдырыуу судьялары ишлерин жалчытхан законлагъа кёре уа, отставкада болгъан судьяланы, саулуклары жарай эсе, ала ишлеген кезиуде кеслерин иги жанындан таныхтан эселе, жангыдан бу кыулукгъа салыныргъа боллукъдула. Бу излемге тий-

да кыаралгъанды. Алада сёз ёксюзлени жашау журтла бла жалчытыуну низамыны юсюнден барады. Быйыл 1 февральдан аллайланы тизмесин кыурау жаны бла полномочияла кыралны субъектинден РФ-ни Правительствоосуна берилгендила.

Хауле итлени бла киштликлени тутуу, аланы кечиндириу жаны бла жууаплылык кырал власть органладан муниципалитетлеге берилликиди. Ол жаны бла республикалы

башчысы **Арсен Гонов** а саулук саклауда жетишмиле кеп болгъанларын, жангы технологияла кийирилгенлерин ил шартха санагъанды. Аны бла бирге уа кемчиликке энгта кепдюле. Ол санда онкология диспансерни битдирирге, узакъ элдеде фельдшер-акушер пункта ишлетирге, сабийлеге бакъган учрежденияны шендогую оборудование бла жалчытыргъа кереклисин айтханды. Дагыда «Земской доктор» программаны жангыр-

КОНФЕРЕНЦИЯ

Партия масхапшылыкыга бла ачыкълыкыга алланыпды

«Единая Россияны» КъМР-де регион бөлүмюню кезиуден алгъа чакырылган XXIX конференциясында аны секретарыны бла политсоветини къауумуну полномочиялары болжалдан алгъа тохтатылгандыла. Ызы бла къол кетюрю бардырылып, ала жангыдан сайлангандыла. Партияны республикада бөлүмюню секретары, КъМР-ни Парламентини спикерини орунбасары **Михаил Афашаговну** ангылатханына кере, айыруула «Единая Россияны» XVIII съездинде чыгарылган оноулагъа тийишлилик бардырылгандыла.

Алай бла, битеу къурау жумушла толтурулгандан сора конференция ишин башлаганды. Биринчиден, Михаил Афашагов жыйылганланы съезде чыгарылган оноула бла шагъырей этгенди. «Ол партияны тизмелерин жангыртуу, аны ишини ачыкълыгын жалчытуу деген чакырыула бла бардырылганды. Съезде уа Уставха тюрлениуле кийирилгенди, партияны келечиси кесин къалай жюрютуге кереклисини жорукълары да жарашдырылгандыла, башха тюзетиуле да этилгенди. Биз-

ни бюгонню конференция да алагъа кере бардырылады», - деп чертгенди ол.

Съезде партияны айыруула аллы программасын, «Единая Россияны» проектлерин жашауда бардырыууга контролну къатыландырыууга кереклиси да белгиленгенди. Тюрлениуле партияны келечилерин, аны депутатларын айырууда да болгандыла, низамлыкны къатыландыруу жаны бла жорукъла кийирилгенди, аны оноуула органларыны полномочиялары да кенгертилгенди. «Битеу бу тюрлениулеге кере уа партияны регион бөлүмюню секретарын, аны политсоветини бла президиумуну къауумларыны полномочиялары болжалдан алгъа тохтатылып, бюгон аланы жангыдан айырыуула кереклиси», - деп ангылатханды Михаил Галимович.

Делегатла, къол кетюрю, аны къабыл кетгенди. Ызы бла сайлау башланганды. Алай регион бөлүмюню политсовети уа былтыр ноябрьде болган конференцияда айырылган эди, ол къысха заманы ишлегенин айтып, Михаил Галимович аны къауумун толусунлай жангыдан къабыл кетюрге чакырганды.

«Жорукълада болганыча, ол 10 процентге жангыртылганды», - деп кошханды. Жыйылганла, бу оноуула да къабыл кетюрю, бирча къол кетюргенди.

Партияны регион бөлүмюню секретарына уа эки адамны кандидатурасы кетюргенди: Михаил Афашаговну бла КъМР-ни Парламентини депутаты **Аслан Бесланевни**. Жашырын къол кетюрюден сора бу къуллукъга жангыдан Михаил Афашагов айырылганы белгили болганды.

Конференцияны ишине РФ-ни Федерал Жыйылууну Федерация Советинде КъМР-ни келечиси **Улбашланы Мухарбий**, РФ-ни Къырал Думасыны депутаты **Геклианы Заур**, федерал инспектор **Евгений Ткачёв**, КъМР-ни Парламентини спикери **Татьяна Егорова**, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков**, къырал кенгешчи **Натби Бозиев** да къатышхандыла. Битеу да бирге анга партияны 13 биринчи бөлүмюнден 185 делегат эмда регион политсоветини бла исполкомуну келечилери да жыйылгандыла.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

Кенгеш

Профессионал окъууну - бийик даражага

Кеп болмай Пятигорскну къырал университетинде РФ-ни Шимал-Кавказ федерал округда толук эркинлик келечиси Россейни Жигити **Александр Матовников** къатышып СКФО-ну бийик окъуу юлени ректорларыны кенгеш болганды. Анда сёз Россейни Президентини Указыны - «Шимал Кавказны вузларында бийик билим берген школлагъа салынган борчланы толтурууча комплекс халда болумну игилендирууну» юсюнден барганды.

Жыйылууну ача, Александр Анатольевич бийик билим берген учрежденияланы

борчларыны юсюнден айта, профессионал билимни жангыртуу, бусагъатдагы эм къорктуусуз цифралы билим берилирча булумну къурау эм тыш къыраллы студентлени санын эки кереге кебейтуу дегенча пунктлагъа аслам эс бурганды.

СКФО-ну вузларыны ректорларыны советини таматасы, Пятигорскну къырал университетини ректору **Александр Горбунов** вузла тамамлагъан ишле Президентини Указында айтылган пунктлагъа келишгенлерин, бюгонлюкде аланы бир къауумуну толтурулганларын да билдиргенди.

Тюбешууде вузланы таматалары да селешгенди. Бирге келишип 2019-2024 жыллада этилрге керек баш ишлени проектин да къабыл этгенди.

КъМКЪУ-ну билим беруу жаны бла проектору **Вадим Лесев**, кенгешде сюзюлген бир къауум вопросу юсюнде оюмун айта, мында сагъынылган борчланы толтурууда университет СКФО-да бирси вузладан алчы болганын чертгенди. «Президентини Указында 2024 жылгъа тыш къырал студентлени санын эки кереге ёсдюруге деп борч салына эсе, биз бир жылгъа бу жаны бла

кетюмдюню отуз процентге жетдиргенбиз. Андан сора да, башха бөлүмюнде да жетишимлибиз игидиле», - дейди Вадим Лесев.

Ахырында «Россия – страна возможностей» деген проектин автоном коммерциялы болмагъан организация бла байламлык жюрютген бөлүмюню таматасы **Антон Сериков** СКФО-дан студентлени ала бардырган проектеге, конкурслагъа къатышыргъа чакырганды. Жуюукъ заманда «Мен профессионал» деген олимпиада ётеригин да эсе салганды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Шимал Кавказ күн сайын

Юч къыралны арасында - тенгиз жолоучулукъ

Дагыстан, Иран бла Азербайджан бирге тенгиз круиз къурау муратлыдыла, деп билдиргенди Дагыстанны Туризм эмда халкъ усталаны ишлери жаны бла министерствосуну пресс-службасындан. Аны юсюнден Иранны бла Дагыстанны келечилери туризм индустрияны 23-29 январьда Мадридде бардырылган халкъла аралы кермючюню кезиуде селешгенди. Артдаракъда министерство Иранны бла Азербайджанны келечилери бла селешуулени дагыда бир кере бардырылкъды.

Сенаторну ююн кармагъанларында...

Шимал Кавказын «газ патчахы» Рауль Арашукъ бла аны Къарачай-Черкес Республикадан Федерация Советде сенатор болуп турган жашы Рауф туулгандан сора, аланы Москвада бла КъЧР-де бай юйлери «Альфа» спецназ жокълаганды. Алада болган байлыкъга кепню кетген силовикле окъуна сейирге къалгандыла. Багъалы автомобилледен сора да, сейфледе алтын тогъайла, сауутла эмда дуня бла бир ахча табылганды.

Мектепде - законсуз сауутла

Дагыстанны школларында уголовный жууапха тартылган адамла устазла болуп ишлегенди. Прокуратураны шартларына кере, республиканы Карабудахкент районуну төрт мектебинде мурдарлык иш этерге аздан къалганлары, сауутланы законсуз сакълаганлары эмда жюрютгенлери, промышленность къоркъуусулукъну жорукъларына да бузукълукъ этгенлери ючюн сюдге тартылганла дерсле бардыргандыла. Прокуратура школаны башчыларындан ол бузукълукъланы кетерирлерин излегенди.

Кесин урлатхан къыз

Владикавказда жашла уллу тюкени ичинде бир къызны, акъ жамычыга чулгъап, урлап барганлары Интернетде кетюргюзюлгенден сора, полициячыла аны тинтгенди эмда къызны ким болганын тохташдыргандыла. Анга 21 жыл болады, ол Шимал Осетияны ара шахарында жашайды эмда аны кавказ адетте кере кеси ыразылыгы бла урлаганларын айтханды, деп билдиргенди МВД-ны Шимал Осетияда Управлениясындан.

Пенсиячылагъа – керекли улоу

Къарачай-Черкесни медицина учрежденилары элдеде жашаган пенсиячылагъа деп энчи транспорт алыкъдыла. Аллаи онгу «Тамата төлю» деген федерал программа береди. Аны баш мураты – улайгъанланы жашауларын не къадар ырахатлы этиуду. Пенсиячыланы багъуу махкемелеге элтирик транспортну сатып алыргъа федерал бюджетден республикага 16 миллион сом бөлүнгенди.

Къалиярны биринчи фестивалы

Грозныйде мартда къалиярны биринчи фестивалын ётдюрю муратлыдыла. ТАСС-ны корреспондентине Чечени туризм министри Муслим Байтазиев билдиргенге кере, ол бир кюнню ярмарка халда бардырылкъды, анда къалиярдан хазырланган кеп тюрлю ашарыкъла кетюргюзюлукъде эмда ол регионну атын айтдырган мадарладан бири болукъду.

Къалиярда дагыда айыу сохан дейди. Аны Шимал Кавказда январьны ортасындан башлап мартха дери таулада бла тау этекледе къыдыла.

Чардакъда – Николай патчахны суратлары

Ессентукда Федерал казначействону управлениясыны мекеманы башына ремонт этгенле россейли императорну эмда аны юйюрюню суратларын тапхандыла. Аны юсюнден Ставрополь крайны Туризм эмда саулукуню колендириучо курортла министрствосу билдиргенди.

Суратла бла конверт агъач аркъауну тюбюнде жюз жылны ичинде турганды. Бу хазнаны иеси Анатолий Федюшкин болганды. 1907 жылда ол энчи аскерде къуллукъ этип башлаганды эмда патчахха бла аны юйюрюне къалаурулукъ этгенди.

Информагентстволаны билдириулерине кере **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлаганды.

КЪАРА НИЕТЛЕ

Гитлерчи аскерлени оңуочуларына 1942 жылда жаз башына СССР-ни юг жанында совет кючлени жокъ этерге, Кавказны бла Закавказьяны нефтин кюлгъа алыргъа, эл миолкю бай болгъан Донну бла Кюбанны зорларгъа, кыралны бла Кавказын байлагъан битеу коммуникациялары чачдырыргъа, алай бла урушну кысха заманны ичинде хорлам бла бошаргъа борч салынган эди. Алай алааны къара умуллары толмагъандыла.

Сталинград къзауатда совет аскерчилени хорламларыны

элтирге онг а болгъанды. Къалгъанлагъа уа «Архта бир атлам да этмезге!» деген буйрукъ берилгенди.

ЖИГИТЛИК БЛА ЧЫДАМЛЫКЪ

Шахарчыла душманнга баш урургъа, бойсунургъа деп а турмай эдиле: аскерлеге къажайызла ишленгенди, кепле кеслерини ыразылыкълары бла фронтха кетгенди. Къалгъанлары уа заводлада сауутла чыгырып, Хорламы жуукълардыргъандыла.

Бу къзауатда батырлыкълары ючюн 112 аскерчиге Совет Союзну Жигити деген эм сыйлы

этгенди. «Зайчата» мараучу школну окуучулары да минден аслам душманны элтюргенди.

Бу сермешде 15,5 минг топ, 1,5 минг танк, 1350 самолёт хайырлангандыла. Сталинградны бек бийик жери – Лыса гора – ючюн (145 метр) атышыу а тохтамай 147 кюнню баргъанды. Мамаев курган ючюн къзауат а 135 кюнню бла кечени ичинде бир да тохтамагъанды. Тарыхчыла жазгъанларыча, къышда окууна алайда жер къап-къара болгъанды. Бир квадрат метрге орта эсеп бла 500-1250 окъ тюшгенди.

Уллу Ата журт урушну тары-

Сталинград къзауатда хорламын 76-жылпыгына

Битеу халкъланы фашизм ууатылмай къалмазлыгына ийнандыргъан сермеш

2 февральда Россейде аскер махтаулыкуну кюню белгиленди. Байрам 1943 жылда совет аскерле Сталинград ючюн къзауатда фашистлени жокъ этгенлерине аталып тохташдырылганды.

76 жыл озгандан сора да Уллу Ата журт урушда бек койсюз, къанлы эм узун сермеш унутулмагъанды. 2 февраль совет халкъны батырлыгыны, мамырлыкълары итингенини, эркинликке сыймеклигини кюнюдю.

уллу халкъла аралы магъанасы болгъанды. Гитлерчиле бийлеп тургъан запад кыраллада фашизм ууатылгына ийнаулукукъ ёсгенди эм къажалукукъ кючленгенди.

КЮЙСЮЗ ЭМДА УЗАКЪ КЮРЕШ

Бу къзауат 1942 жылда 17 июльдан 1943 жылда 2 февральгъа дери баргъанды. Ол а адам улуну тарыхында болгъан сермешден эм узунга саналады: атышыула, чачдыруула 200 кюн бла кече тохтамагъандыла. Шахарны эркинлиги ючюн сермеш 100 минг квадрат метр жерде баргъанды, фронт а 400-850 километрге созулгъанды. Совет аскерлени бла немислиени жанындан бирге бу сермешге 2,1 миллион аскерчи бла офицер къатышхандыла.

Мамыр адамланы юслеринден айтханда, экспертлени акъылларына кере, тарихле бюгюн да толусунлай белгиленмегенди. Шахар ючюн сермешни аллында анда 1,5 миллиондан аслам адам жашагъанды, алай къзауатны ахырына аладан сау жаланда он минги къалгъанды.

Немислиле шахарны сунмай тургъанлай азатлагъандыла дерча туйюлдо, алай власть органла халкъны башха жерлеге кечюрюю ишни къурамагъан эдиле. Болсада сабийлени кёбюсюн къоркъуусуз жерлеге

ат берилгенди. Сталинградны къоруулачуларыны арасында Яков Павловну бла Василий Зайцевни атлары бюгюн да халкъны аузундадыла.

Совет аскерчилени къатылыкъларыны юлгюсюне 87-чи дивизияны санаргъа боллукъду. 33 адам, Малыс Россоши жерде орналып, жерлеринден архта бир азчыкъ да тепмегенди. Аланы ууатыр ючюн гитлерчиле 70 танкны бла сау батальону ашыргъандыла. Болсада алайда 150 немисли аскерчи жоюлгъанды, 27 машина жокъ этилгенди.

ХАР МЕКЯМ ЮЧЮН ДЕМЛЕШИУ

Сау къалгъан немислилени эсгерилерине кере, совет аскерчиле сермешге къуру гимнастёркалада чаба эдиле. Атышыу хар орам, хар юй ючюн баргъанды. Мекямы биринчи къатын гитлерчиле алсала да, совет аскерчиле къзауатлары андан ары бардыргъандыла.

Алай жерден бири Павловну юй болгъанды. Тёрт къатлы жашау журтну эркинлиги ючюн къзауат 58 кюнню баргъанды – 1942 жылда 23 сентябрьден 25 ноябрьге дери. Алай не къыйын болгъан эсе да, 24 жигит аскерчиден кызыл армияны башчылыгында тёрт къатлы жашау журтну душманны къолуна бермегенди.

Мараучу Василий Зайцев а кесинлей 250 гитлерчини жокъ

хында бек уллу «Уран» операцияда вермахтны айырмалы 6-чы армиясы - 330 минг аскерчи бла офицер - толусунлай ууатылгъандыла. Бу сермеш 100 минг квадрат метр жерде баргъаны да аны койсюзлюгюне, аскер башчыла ала уллу магъана бергенлерине шагъатлыкъ этеди. Анда 91 минг гитлерчи, ол санда Паулос кеси да, жесирге тюшгенди.

УЛЛУ ЮЙОРНЮ БАТЫР ЖАШЫ

Сталинград ючюн къзауатха Къабарты-Малкъарны 600 жашы бла кызыы къатышхандыла. Аланы арасында уа **Гергюкъланы Мухтар** да болгъанды. Ол хорлам сермешле бла Берлинге дери жетгенди, 1945 жылда июньда Москвада Хорламы парадна къа-

тышханладан бириди. Мухтар «Сталинградны жакълагъаны ючюн», «Москваны къоруулагъаны ючюн» майдалла бла саугъаланганды. Ол Акъ - Суудан Гергюкъланы Исмаилыны онеки сабийинден бири болгъанды. Бу юйорден а Уллу Ата журт урушха жети адам кетгенди, ол санда эгечледен бири Сафият да.

Юйорде бешинчи жаш Мухтар Ростовда аш-азыкъ техникуму жау-бишлакъ жарашдырыргъа юйретген бёлюмюнде окугъанды. Алай уруш анга бу мамыр усталыкъны жашырынлыкъларына юйренирге, халкъны татыулу бишлакъла бла сыйларгъа онг бермегенди.

ный школда тёрт ай окъуп, хауадесант аскерге жибериледи. 1941 жылда немисли фашистле Одессагъа ёшон ургъанларында, Бичекку улу взводну командири болгъанды. Ол бу шахарны къоруулау сермешлеге, ызы бла Дондагы Ростов, Сталинград ючюн къанлы къзауатлагъа къатышханды. Совет аскерчиле бла бирге Дон, Днепр, Днестр, ызы бла Одер, Эльба черкледен уруш этип ётгенди. Уллу Хорламгъа Магдебургда тюбегенди.

Душман бла сермешде этген жигитлиги эм батырлыгы ючюн ол Баш главнокомандующени ыразылыгына тийишли керюлгенди, Ата журт урушну орденини экинчи даражасы бла эки кере, Александр Невскийни ордени, «Сталинградны къоруулагъаны ючюн», «1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушда Хорлам ючюн» майдалла бла саугъаланганды.

ЭЛЛИЛЕНИ ЭСИНДЕ КЪАЛГЪАНДЫ

Огары Чегемни жигит уланырандан бири **Баштакъланы Гитчени жашы Юсюп Уллу Ата** журт урушну аулакъларына тюшгенде, алыкъа жаш адам эди. Ол 1941 жылны аягында къуралып башлагъан 115-чи атлы аскер дивизияга къулдукъ этерге чакъырылады. Анга бу бёлюмню аскерчилерини жарсыулу къадарларын кесинде сынаргъа тошеди. Ушкюкк бла къамадан башха сауутлары болмагъан атлы аскерчилеге уа танкла, самолётла, топла бла жалчытылынган душман аскерни алгъа барыуун тохтагырга борч салынган эди.

Баштакъланы Юсюп ётгюр, буйрукъгъа кертчи, тутхан ишин ахырына жетдирген аскерчиледен бири эди. Ол бу шартларын артта, Сталинград ючюн къзауатда да кергюзгенди. Немисли фельдмаршал Паулос жесирге тюшген, аны алтынчы аскери ууатылгъан кезиуге дери жигитча демлешгенди. Алай къзауатда алгъан ауур жаралары уруш андан ары бардырырга онг бермедиле, аны андан ары уруш этерге жарамагъанын белгилеп, 1943 жылда юйонне ашырадыла.

Къзауатда этген жигитлиги ючюн Баштакъланы Юсюп Ата журт урушну орденини 1-чи эм 2-чи даражаларына, аскерчилеге берилген бек сыйлы Кызыл Байракъны орденине да тийишли керюлгенди. Аладан сора да, «Кавказын къоруулагъаны ючюн», «Сталинградны къоруулагъаны ючюн» эмда «Германияда хорлам ючюн» майдалла да жасагъандыла ветеранны кёкюрегин.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Ёмюр хазнабыз

Ата-бабаларыбыз саурукъларын
къалай тюрлю сакълагъандыла

Жаннетли болсун, сыйлы абаданларыбыздан бири Махийланы Марзият жарсычу эди: «Бизден, таматаладан да, кѣп зат къалады. Шѣндю жаш тѣло: «Сиз алгъын къалай жашаучу эдигиз, ауругъанларыгъызыны къалай бакъгъансыз?» - деп сорсала, тынгылы халар айтмайбыз. Не уа ашарыкъланы юслеринден сѣз баргъанда, бизде аз тюрлю азыкъламы болгъандыла? Бюгонлюкде уа хычинлени айтып къоябыз.

Къол усталыкъланы алайыкъ, анда да болум осалды: алгъын жамычыланы, баш-

Таматала айтханнга кѣре, бизни миллетде алгъын заманлада халкъ медицина айнып болгъанды, кырдыкланы кючлерин сезгенле аз тюрлю эдиле. Ол хунер кете барады, энди жюрютюлмейди, алай озгъан ёмюрледе халкъда саусуз адамны багыу жаны бла терен билим болгъаны бек сейирлик шартды.

тюрлюра атери бек азды. Ыра-хатлыкъ, тынчлыкъ болмагъан жерде уа саурукъ терк окъуна сѣгюледи. Сѣзню кѣторалмай, адамла терк ачыулануучула болгъандыла, жорек къыйын а чархны бек терк къыяды. Таулулада озгъан ёмюрледе тынгылы билгичле болгъанды-

жаудурабыз деп, тилек этип, шыақы къазып болгъандыла. Андан тюрлю-тюрлю минчакъла, чокъуракъла эм башха затла чыгарып тургъандыла. Аланы ауругъан адамлагъа такъгъандыла. Жарагъан да эте эдиле. Бир жол тамата кыарындашымы жиян къабады. Билеги терк окъуна тулукъча кѣбеди. Быкъмыпчыгъа (Къудайланы ата журтлары) жетдиргиз дейдиле. Анам, мен да аны ёгюз арбагъа миндирип, ары элтебиз. Анда Къудайланы Чубокагъа кѣргозтебиз. Ол а, сѣз да айтмай, бир жохар минчакъны чыгарып, аны билегине шыып, тюкюрген да этеди. Олсагъат, биз да къарап тургъанлай, билекни кѣпгени чѣгеде.

Санлары ауругъанла уа Мѣлюшкюге барып, гара сууну къазанда жылытып, агъач гуллагъа къуоп, ары кирип болгъандыла. Алай бла сау болуп кетдик дегенни кѣпледен эшитгенме. Къанлары кѣторюлюп ауругъанла Огъары Чегемде Кам деп элде жашагъан Жазаланы бир кишиге барып, мюйюзден этилген биз бла къартыкъ алдырыучу эдиле. Ол аурууну селейтирге болушханды.

Бир жол юйде жашчыкъ ауруп, кече-кюн демей, тынчлыкъыбызны алады. Не этерге билмей, аны эллилерибиз Татталаны Аминатха бла Айткъланы Фаризатха кѣргозтеме. Ала окъуп тюкюргенден сора сабий, бауурча уюп, жукълап къалгъанды. Биз уллу эс бурмайбыз ансы, кѣз тийген барды. Аллах сакъласын андан.

Цапхын болуп алгъын да ауругъандыла. Ол шѣндю да тубеучюдю. Орусча анга рожа дейдиле. Андан къыйналгъанга чапхын минчакъ такъгъанлай, сау болгъанды. Къулагъы ауругъанга уа чокъуракъ тагып тургъандыла. Къууукъ минчакъ деп да болгъанды. Бапыналаны Мариям бир балхам этиучу эди да, сирке болгъанла, аны сюртгенлей, андан къутулуучу эдиле. Айткъланы Ханифа да (жаннет чырагы болсун) кѣп адамгъа жарагъанды. Ол, дугъумадан чахаун этип, къууукъ ауруулары болгъанлагъа бакъгъанын билеме.

Аз болмагъандыла алгъын да къоллары, бутлары сынганла, чыкъгъанла да. Алай сынган-чыкъгъан жерни, шѣндюча, гипс бла къатдырып, аны терс-тюз къайнагъанын, салынганын билмей турмагъандыла. Дуламада аллайланы Тежаланы Харуннга элтиучу эдиле. Ол къарагъан адамла бир тюрлю къыяусуз сау болгъандыла. Чычхан ауну дарманлыкъгы болгъанын шѣндю ким биледи? Ол а къанны тохтатыргъа жарайды.

Башда айтылгъанла барысы да, жашауда тубеп, сыналгъан затладыла. Бизде ёсген чыгъананы, лѣкуну, тюрлюно, жыгыраны, тойчаны, оразыкны, мантны дарманлыкълары бек уллуду билсек». Махийланы Марзият врач-

лагъа, шѣндюю медицинагъа уллу хурмет этген инсан эди. Алай халкъыбызда озгъан ёмюрледе болгъан культура унутула баргъаны аны жарсыханды. Таулула алгъын табигъатха бек жууукъ эдиле, хар ауруудан кесибизни жерибизде дарман болгъанын уста билгендиле.

Билгичлирбизни атлары битюе миллетибизде да белгили болгъандыла. Жаннетли болсун, Боташланы Сюлемен бла таныш эдим, аны юсюнден «Заман» газетде да жазганма. Мени бир танышымы желкесинде бир зат ёседи да, битюе жууукъла анга онкодиспансерге бар деп тургъанлай, ол а, къоркъуп, бир зат да этмей, заманны оздура эди.

Бир чакъда ол Сюлеменге келеди. Ол а кырдыккладан суула этеди, диетагъа олтуртады саусузу. Бир кесекден ёсген зат бишип ачылады да, жарасы да тазаланды. Шукур, андан сора желкеси алгъын халына келип, зат болгъан эди. Боташ улу жетинчи тѣлуде билгич эди, жарсыгъа, буыз аны юсюнде юзюлгенди.

Багъалы газет окъуучуларыбыз! Сиз миллетибизде халкъ медицина бла хайырланган адамланы юслеринден эшитген неда аланы таныгъан эсегиз, жазыгъыз. Халкъ медицина бизни миллет культурабызны кесегиди, унутулмасын ол, къурумасын.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

лыкъланы къалай этгендиле, чепкени къалай сокъгъандыла – билмейдиле жаш адамларыбыз. Тауат, аркъау не болгъаны унутула барады. Мухарскелеге чомпалла тюрлюселле, кийимлеге тухтула тикселе да, бек иги боллукъ эди. Мени акъылыма кѣре, школда миллет культурагъа аслам эс бурургъа керекди. Ол санда жаш тѣлюбюз миллет медицинабыз болгъанын да билсе да сноеме».

Саулукъ болмаса, сѣзсюз, бир зат да кѣзге кѣрюнмейди. Бусагъатда уа аны сакълагъан алай тынч тюрлююдю. Жашау къыйын бола барады. Къууанурча, адамны кѣлюн кѣ-

ла, бусагъатда да ауруулагъа багыучула кѣпдюле, асламысы – билмисизле, алай суугъа тюшген таш къармар дегенлей, ауруу безитген адам а не мадаргъа да алданады. Айхай, аллайлагъа жюрюгенлени кѣплерине дагъыда ауруула къошуладыла.

Махийланы Марзият а керти да озгъан ишлени сагыныучусу эсибиздеди. Ала окъуучугъа да сейир кѣрюнюрюк болурла. Ол айтычу халарланы эсгертейим: «Огъары Чегемде Донгат деп къая барды. Къургъакълыкъ къысхан жылда, адамла ары барып, жауун

Къужукъ затла

Биз бирча тюшле нек кѣребиз?

Тюшле биз керти жашауубузда болгъан болумланы къайтара эселе, патчаха эмда жарлыкъга, нобель лауреатха эмда ючлеге окъугъаннга бирчала нек кѣрюнедиле. Бек сейири уа, аланы бир кибиклери, социал баскъыча уллу башхалыкълары болгъанладан сора да, бир бирден узакъ культураланы эм расаланы келечилерине кѣрюнедиле.

Канадада, Германияда эм Къытайда алимлени тинтип эсеплегенлерине кѣре, адамлагъа жукълагъан кезулеринде асламысында ала биреден къачып баргъанча неда биреуню къуаргъа къорешгенча, кеч къалып бир жерге чабып жетерге итингенча неда экзамен бергенча кѣрюнеди. Андан сора да, он эмда кѣп келген тюшлеге эротикалы, школда окъугъан жылдан сюжет темала саналадыла.

Бизни хар бирибизни «менлигибизни» энчилигинде бу тѣрели сюжетле алай терк нек тубейдиле? Аты айтылгъан психоаналитик **Зигмунд Фрейд** тюшлерибиз эсибизни теринде букъдурлгъан комплекслени,

къоркъууланы эмда сиюнююлене белгилериди, дегенди. Алай Искусстволаны эм дизайны Бург Гибиченштейн атлы университетинден (Германия) психолог **Райнер Шенхаммерни** акъылына кѣре, Фрейдни оному терсди, жууапны уа нейробиология бѣлюмде излерге тийишлиди.

Сагъынылгъан тюшлени токъсан проценти терк жукъуну кезиунюнде болуучудула деп черталмай профессор Шенхаммер. Ол сейир хал жукълагъандан сора 70-90 минуттан сора жерин табады. Ол кезиуде мыйыны тирилиги уянып тургъандачады, мыйыда къанны жюрююю теркленип, жорекни урууу кѣбейеди, жабылгъан кѣзле уа къазуатны суратларын кѣргенча боладыла. Алай бла бир кесекге борбайсызлыкъ сезилип, адам тебалмай турады.

Жукълагъанда ол жаны бла хар органы ишлеуюне мыйыны варолиев кѣпур деген бѣлюню жууаплыды, ол информацияны сырт сюек невраладан мыйыны бѣлююне ёдюреди. Андадыла тѣшекден къобаргъа заман жетгенине неда Чомпарасын кычагъында

энтта бираз кечинирге боллугъана оноу этген нейронла. Андан сора да, варолиев кѣпурде бизни вестибуляр системабыздан келген белгилегени ачыкълап билдирген нейронла бардыла.

Алай бла жукъугъа бла уянып туруугъа жууаплы бѣлюм сийсе-сиймесе да «вестибуляр цехден» къоншуларын къозгъайды. Армаулукъ къысхан нейронла, санны борбайсызлыкъын ангылап, отчѣтну «ѣрге» жибередиле.

Къозгалгъан мыйы аны энчи башхаракъ сейир сезимча ангылайды: учуула неда суда созюоча, неда хауада кѣторюлюоча. Тюшонгде, сѣз ючюн, къачып къутулуургъа неда кийинирге, быстырларынгы жыргъа къорешесе, алай болалмайса – ол хал да, айтханыбызча, санны бла мыйыны ол чакъда бир акъылгъа келалмай тургъанларыны белгисиди.

Насыпты тюшле уа алай аз некдиле? Чомпарасын дуниясында асламысында биз къоркъууланы эмда тынгысызлыкъны сезебиз. Райнер

Шенхаммерни анга да барды жууабы. Иш а серотонинни (ол насыпны гормонуду) ёлчеми кече ортасындан эрттенликке дери сагъатлада эм азгъа тюшгениндеди. Аны себепли къоркучулу тюш кѣргенлей, аны билгичлеге айтып ангылатдырыргъа ашыкъмагъыз. Кечеги басдырыкъланууну кѣбюсюнде химиялы процессле бла байламлы сылтаулары бардыла.

Ярослав КОРОБАТОВ.
«Комсомольская правда» газет.

Айырмалыла сайланадыла

Былыр октябрьден башлап декабрьни ахырына дери битеу Россөйдө аскерге чакырыу бардырылганды. Черек районну юсюнден айтханда, аны администрациясыны пресс-службасындан билдиргенлерине кере, мында кюз арты кампания токташдырылган планнга кере тынгылы бардырылганды. 1991-2000 жылда тууганла чакырылгандыла. Юч айны ичинде комиссияны кыраууна районда жашаган 915 жаш келгенди. Аладан 331 аскер борчларын толтурууга хазыр болганлары токташдырылганды. Аладан онбешиси күүлук этерге кетгенди. Бу иште Кышхатау, Бызынгы, Бабугент, Жемтала, Герпегеж элле-

ни администрацияларыны башчылары эмда аскер эсепни жюрютгенле иги кыармашханлары, ол борчларына жууаплы кезден кыараганлары белгиленеди.

Чакырылганларыны иги кесеги аскерге барырга ыразыдыла. Алай биринчи болуп бийик эмда энчи билмилери неда «С» категориялы водителге удостоверениялары болганла алынадыла.

Дагыда бир кере эсгертирге тийишлиди: бир тюрлю сылтаусуз чакырыу комиссияны этмеген жаш адамга 27 жыллары жетгенлей аскер билетни орунуна справка берилип кылады.

Люба АДИЛОВА.

Билдирүүлө

Советни жангы кыаууму кыралалары

Кыабарты-Малкыарны Жамауат палатасында Коммерциялы болмаган организацияланы (НКО) советини юсюнден бегимни 3-чю кесегине тийишлиликте советни жангы кыаууму кырауу башланады. Бу билдирүү басмаланганындан сора эки ыйкыны ичинде советге кирирге сыйгенле НКО-ла палатага заявкала иерге керекедиле.

Советге ишлерин Кыабарты-Малкыарда бардырган, кыраллыкы неда муниципалитетлени организациялары болмаган НКО-ла кирирге эркиндиле (хар организациядан бирер кандидат). Аладан быллай документле излениридиле:

- Советге кирирге сыйгенлерини юсюнден заявление;

- организацианы уставы;
- организацианы ишини юсюнден справка;
- берилген юлгюге кере толтурулган анкета.

Документлени бу адресге иерге керекди: Нальчик ш., Ленин атлы проспект, 57-чи мекеманы 3-чю кыатысы.

«Бириккен социал телефон» служба ишлейди

Адамланы социал жумушларын жалчытыу системаны игилендирир умутда КМР-ни Урунуу эмда социал кыруулау министрствосу 2010 жылда биринчи июнда кыраган «Бириккен социал телефон» служба ишлейди. Анда гражданданы сөлөшип билдирген сорууларын сюезде, аланы юсю бла мадар табадыла.

Бу системаны борчлары ма быладыла:

* социал болушлук тапдыруу эмда социал жумушланы жалчытыу жаны бла консультацияла берүү;

* быллай жумушларын жалчытыу юсюнден кыйры барып сорууга билмегенлени санын азайтыу;

* консультацияла беруюну юсю бла социал жумушланы жалчытыу органлага барганлары санын азайтырга себеплик этүү;

* граждандлага закон бла кыаллай эркинликте эмда гарантияла берилгени бла шагырейлендириу.

Службага сөлөшкенге министрствону специалистлери жууап береди. Ары ишчи кюнде эрттенликте сагат сегизден ингирде алтыга дери **8-800-200-66-07** номерге (хаксыз) сөлөширге боллукду.

ПАЛАХЛЫ КЫЛЫКЪЛА

ИЧГИ БИР КИШИНИ ДА АЯМАЙДЫ

БИРГЕ УШАГАНЛА

Галина Брежнева кыыз заманындан окууна атасына тынчлык бермегенди. Бир кезинде комсомолга кирирге унамай тохтаганды, артада уа

врач болуп ишлеп турганлай, ол арта аны кыарындашын элтюрюрге аздан кыалган тишириуу бла танышханды. Фанни Каплан Кырымга тутмакдан сора кесине бакдырырга келген эди.

Галина Брежнева эри Юрий Чурбанов бла.

атасы тенгли бир циркача эрге чыкканды... Той-ююнну, ичгини бек суйгенди. Алай аракыгыга бутон бег а ююнчю эри Юрий Чурбанов бла жашап башлаганда юйренгенди. Генеральный секретарь болуп турган атасы елгенден сора уа эсирмей бир кюн да кыалмаганды. Галина Москваны тийрелеринде телилеге баккыган больницада елгенди, кыатында не жууук адамы, не тенги болмай.

Чурбановну юсюнден айтханда уа, ол юй бийчесини не айланганын, не ичгенин тыялмаганды. Аны кый, кеси да шешагыга терк-терк узала башлаганды, келир заманга ахшы умутла этип. «Жюз кююн болмасын да, Чурбановча кыатын ал» - деп, халкыда бошдан айтылмаганды.

Ичерек болуп турганлай, ол: «Кеп да бармай мен боллукма генеральный секретарь. Брежнев күүлугун, ырысхысын да манга кыоярга айтханды»,- деп махтана эди. Алай кыадад башха тюрлю оюу этгенди - Чурбанов хар затдан да кыруу кылып, тутмакылыккы да сынап, кыатында бир жууук адамы болмай елгенди.

БИРС ИЛЫЧ

Ленини гитче кыарындаш Дмитрий Ульянову доктор усталыгыгы бла кыйналмай жашар онгу болганды. Сейир туюлюмю: 1917 жылда, Евпаторийде санитар

Земский управада Дмитрийни бла Фаннини сөзлерин этгендиле, ала бир бирлерин сюедиле, бирге кыйры эсе да кетип, кыйтмай кеп туруучуларын да айтып.

Дмитрий Ульянов.

Кертиди, Д.Ульяновну жашау шартларында аны сыймеклигини юсюнден бир зат да жазылмайды. Алай кыаты ичгенини юсюнден а белгиледи. 1919 жылда эсирип Кырым ССР-ни кеси башчылык этген Совнаркомуну жыйылууна окууна келген эди. Бир жол а ары «Мен - Ленинме!» деп кычырып киргенди. Дуняны пролетариатыны бачамасы уа гитче кыарындашына: «Ол телиди», - деп кыоуучу эди.

ОЗГУР ЛЕТЧИК

Василий Сталин 15 жылдан ичип башлаган эди. Жылдан-жылга ол осал кылыккыга бекден-бек бериле барганды. Болсада ол анга уруша дери авиация шолку бошап, иги летчик болургыга чырмамаганды. Фронтода ол кекге душман бла сермешге 25 кереден кеп учханды эмда, тюрлю тюрлю шартлага кере, 1-5 немисли самолётну агызыганды.

Аскерде жаралы болганды деген хапар а этюрюк болганды. Кертиси чабак тутууу бла байламды. Василий аны кеси кыраганды, анда уа нөгөрлери бла бирге эсирип, сууга гранатла атып, чачдырып, чабакланы алай тутхандыла. Ол заманда нөгөрлеринден бири жоулганды, экиси уа, ол санда В.Сталин да, жаралы болгандыла. Василийни госпитальга жибергендиле (сөз ючюн, Никита Хрущёвну жашы Леонидге, ол да летчик эди, ичги башы бла тегюлген

Василий Сталин.

бир тойда сунмай турганлай бир тенгизчини элтюрюгени ючюн 8 жылга суд этгендиле эмда кесини жаралары да иги да сау болгунчу фронтха жиберип кыойгандыла)...

Москваны аскер округу аскер-хауа кючлерини таматасыны күүлугундан Василийни Сталин кеси кетергенди - ол кырал оюучуланы кыууанчларына кеп болуп келип, туюуш кыраганы ючюн. Атасы елгенден сора анга Москвадан кетерге буюргандыла, алай ол бой салмаганды да, анга аскер кийимле киерге эркин этмей тохтагандыла.

1953 жылда апрельде Василийни тутхандыла, партияны башчыларын «аманлаганы» ючюн. Саулай да 8 жылны олтуруп чыккыгандан сора, аны тыш кыраллылага жабылып турган Кызаннга жибергендиле. Ол анда 1962 жылда ичгенден елгенди.

АЛТЫН АЛКОГОЛИК

Украинаны Компартиясыны АК-сыны биринчи секретары В.Щербигийни жашы Валерий барып тохтаган алкогольик бла наркоман болганды. Аны кылыкларыны юсюнден Киевде айтмаган жок эди. Хунерсиз да болмаган, бийик билим алган, кысыха заманын ичин-

де техника илмуланы кандидаты болган жаш күүлуккыдан эсе ичгини сайлаганды.

Алтын жаш туюу кезиюлу кере безирерге жыйылганды. Украинаны Компартиясыны АК-сыны эл мулк жаны бла секретарыны жашы дачадан тас болуп, табылмай кыалганды. Ол аманлыкны этгенлерине ишекли болганлары араларында Валерий да болганды. Ичген заманда хар кимге аман айтып, туюрге чабып, аны киши тыялмаганды. Бир ненча кере анга бакдырган да этгендиле, алай ол жангыдан аракыгыга бла наркотиклеге кыйтып кыалганды. 44 жылында елгенди.

ГЕНСЕКНИ ТЫЙГЫЧСЫЗ УЛАНЫ

Юрий Андропов халккы аракыдан жайыкдырырга, аны иги ишлерге юйретирге мурат этгенди. Алай генсекни биринчи кыатынындан тамата жашы ичгиден елгенини уа кишини хапары болмаганды. Владимир Андроповну кыадары кеп заманын

Владимир Андропов.

ичинде белгисиз болганлай кыалганды. Аны жашау жолу уа айланч-кыланч эди: уручулук ючюн тормеде эки кере олтурганды, артада уа Тираспольга кетип, анда кийимле тикген фабрикада ишле башлаганды.

Кыатын да алганды, сабийи да болганды, уручулуккы да кыойганды, алай шешагыга терк-терк узалып башлаганды. Юрий Андропов анда-санда жашына ахча жибергенди, алай кеси бла уа кёрушмегенди. Владимир а ишинден да кетип, ичгиге бекден-бек батылып барганды. 1975 жылда баууру цирроз болуп елгенди. Анга уа жаланда 35 жыл бола эди.

«Аргументы и факты» газет.

Этиюд

Терс-Кьолда кыш.

ЛАКЪЫРДАЧЫ ОМАР

Омар сары мыйыкчы, кенгбет, мазаллы адам эди. Кеси да, эл советде арбачы болуп, эл комиссарланы жюрюптун турганды. Атагъа, тачанкагъа аламант иги кырагъанды.

Аны, бир затдан сора, шарайыбы эсленмегенди. Ол да неди десеги, элни ортасында, тюз да жол юсюнде, харчевна киби болуучу эди. Ол бусагъатдагы чайнааланы тамата кырандашы. Алайды да, ёрге-энишге ёте туруп да, Омар алайтын тохтамай озаргъа мадары жокъ эди. Арбада ким да болсун, суйсенг Юсюп файгъамбар олтуруп турса да, Омар ары бир ташаймай калмагъанды.

Ол затха асыры юр-ренгенден, иеси кеси, жоугенлени тартып: «Тпру!» - деп айтхынчы окуна, атла кеслери алларына тохтай эдиле. Бир-бирде, Омар ауругъан зат этип, арбачыгъа башха адам салынса да, атла харчевнаны кытында, дырк деп, тохтап кыала эдиле. Ол адам ичген этмесе да, тошоп,

ХАПАР

ары кирип чыкмаса, атла жерлеринден тепмегендиле.

Омар элде бек лакъырдачы, жарык адам болгъанды. Не узакъ жолгъа чыксанг да (ол кезиуде уа Нальчикге окуна арба бла барыучу эдиле), бирде эрикдирмей элтир эди.

Ол кеси элинде аны танымагъан адамгъа неда башха элге баргъанда тюбегенине:

- Алан, сен Текеланы Омарны кёргенмисе? - деп соруп болгъанды.

Угъай, оллахий, деп жууап этгеннге:

- Аллай бир кёзлеринг чыккыгъа эдиле! - деучу эди.

Аны ол кылыгы кенгге жайылгъанды. Болсада ол кесин таныгъа-надамагъа сормагъанды. Алай бир жолда уа аны да ушкогу чарлады. Ол да былай болгъанды. Эл ичи бла жаюу бара турганлай, ол биреуге тюбегенди.

- Алан, жол болсун!
- Сау бол, оллахий, санга да жол болсун!

Алан, сен Текеланы Омарны зат кёрмединги? - деп сорду биягы-ынлай.

Ол да анга кырады да (ким биледи, ол бир заманда Омарны лакъыр-дасындан кюйгенледен болур эди, баям), былай жууап этди:

- Аны уа кёрдюм, харип, оллахий.

- Кыайда, таланган?

- Эл аягында арбасы ууалып, бир аты да жол жанында сойланып, кеси да арба тюбюнде кылып, иегилери сынып, бек онгсуз халы бар эди. Адамла тегерегине басынып кыалгъандыла. Мен да правленнге кыу-угъуннга бара турама. Сен жашыракъ кёрюнесе, правленнге сен терк жетерми эдинг? - деп, ол ушакъ негерини кёзюне кырады.

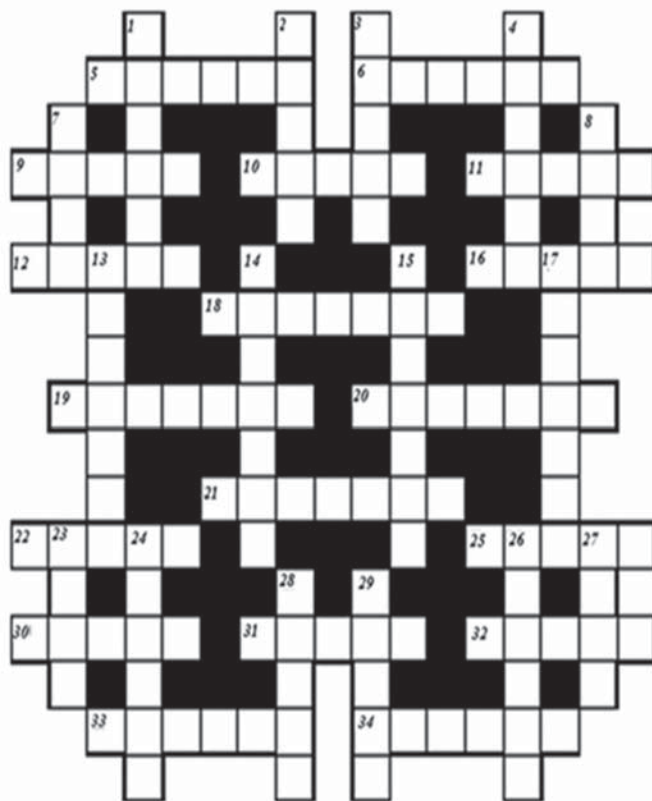
- Ай, ананг бергенни тегерик, мах деп бердинг! - деп, Омар, терктер атлап, алайдан бир жанына суху кетди. Ол адам да, хыйла кёзлерин сююлтуп, аны ызындан ышарып кырады.

КАЦИЛАНЫ Хабу.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Кыргызда таула. 6. Нохну кемеси тохтагъан тау этеги. 9. Назмуну алай айтыу ариуду. 10. Христиан дин кыуллукчу. 11. Патчах аскерни чигинжиси болгъан халкыны адамы. 12. «Тогъуз кючу болгъан» ханс. 16. Кереклиси тенгли бир. 18. Тюрк кыраллык. 19. Нальчикге кирген элледен бири. 20. Ол дунияда гоняхлы адамны жери. 21. Бек гитче бармак. 22. Музыка. 25. Тау артындан келген кыонак. 30. Бештау тийреде тауну аты. 31. Иш хакъ. 32. Хантусну тюрлюсю. 33. Чеплеуден этилген татлы зат.

ЁРЕСИНЕ: 1. Быллым тийресинде жер, кыя аты. 2. Терек. 3. Бичен этиуде хайырланылгъан зат. 4. Уллу оноучу. 7. Холамда аллай эл болгъанды. 8. Патчах юю. 13. Ариу кыанатлы. 14. Ёлмесенг да, ол келеди да, кыарысуз этеди. 15. Дарийни сыйлысы. 17. Малкыар бла Бызынгы череклени араларында тау. 23. Терс-Кьолда жер аты. 24. Тишируу ат. 26. Сютден этилген зат. 27. Басманланган затны анга урадыла. 28. Халк жууунуучу жер. 29. Жибек жюнден жамычы.

ГАЗЕТНИ 8-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 1. Зауукълук. 6. Чайнашкы. 9. Ургъуй. 10. Ырахат. 11. Ийнар. 12. Байрам. 15. Уча. 18. Гыллыу. 19. Кыарачач. 22. Салам. 23. Ара. 24. Ийман. 25. Кыар. 26. Нюр. 27. Азмыш. 29. Гирях. 31. Озгунлук. 32. Ханты. 35. Локъум. 37. Уубет. 40. Баста. 42. Сайлау. 43. Ашлау. 44. Окъа. 45. Уку. 46. Кыолташ. 48. Аят. 50. Кыонакыбайлык. 51. Чырлама.

Ёресине: 1. Залим. 2. Учунуулук. 3. Лак. 4. Кыуанч. 5. Чагыр. 6. Чырай. 7. Шахар. 8. Ыстым. 13. Айран. 14. Кыранча. 16. Айланма. 17. Темиркыазакъ. 18. Гуржаба. 19. Кыама. 20. Чокъуракъ. 21. Чырахтан. 22. Сабанлык. 28. Мархабатлык. 29. Гыллыуча. 30. Кыурман. 33. Алысын. 34. Кыурманлык. 36. Байлау. 38. Тауушлук. 39. Суусузла. 40. Балта. 41. Арыкылык. 42. Сырачы. 47. Шай. 49. Тал.

Учредитель: Кыабарты-Малкыар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруулау жаны бла Кыабарты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КыМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басманланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГАНЛА:

Байсыланы Марзият - дежурный редактор; Кетечиланы Зульфия, Кучукланы Сафият - жууаплы секретары орунбасарлары; Зезаланы Лида - (1,2,3,4-чю бетле), Геляяны Валентина - (9,10,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1407 экз. Заказ № 83
Багысы 15 сомду.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспекти, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru